

“Wittgenstein”—he deepened his voice—“famously wrote, ‘If a lion could talk, we couldn’t understand him.’ But no! If a lion could talk, we’d understand him just fine. He just wouldn’t help us understand anything about lions.”

“Because he wouldn’t be a lion,” another researcher said.

“Right,” Dennett replied. “He would be so different from regular lions that he wouldn’t tell us what it’s like to be a lion. I think we should just get used to the fact that the human concepts we apply so comfortably in our everyday lives apply only sort of to animals.” He concluded, “The notorious zombie problem is just a philosopher’s fantasy. It’s not anything that we have to take seriously.”” – from Daniel Dennett’s *Science of the Soul*

Wittgenstein’in meşhur sözüdür: *Bir aslan konuşabilseydi, onu anlayamazdık.*

Dennett’le ilgili bir yazıyı okurken, Zihin Felsefesi’nde zombi problemi olarak bilinen, kısaca *insan gibi görünen ve öyle davranan, ancak bilinci olmayan bir canlının (zombinin) ne farkı olurdu?* diye anlatılan bir problemi, bilinç gibi, *felsefeci fantazisi* diye inkar ettiğini gördüm. *Consciousness Explained* kitabında da, basitçe, *bilinç* denen kavramın içi boş bir kavram olduğundan hareketle, neden bize bilinçliymişiz gibi geldiğimizi anlatıyordu.

Wittgenstein’in bu sözü hakkında, *Bir aslan konuşabilseydi, onu gayet iyi anlardık ama o bize aslanlar hakkında bilmediğimiz hiçbir şey söyleyemezdi* diyor. *Çünkü o bir aslan olmazdı.*

Zombi de benzer oluyor, o zaman. Zombi konuşabilseydi, bize konuşamayan zombiler hakkında bir şey söyleyemezdi...

Buradaki problem şu: Konuşmak dediğimiz şeyin tam bir tanımını yapmadan, bu kadar yalınkat, *söylerdi, söyleyemezdi* diye ayırmak mümkün değil. Hayvanlar arasında konuşma diyemesek de bir anlaşma olduğu kesin, bunu hemen bütün türlerde bir şekilde gözlüyoruz. Biz diyelim köpeklerin *dilini* taklit etmeye başladığımızda, *köpek olmak* hakkında herhangi bir fikir edinemeyecek miyiz?

Ben burada Wittgenstein’in daha doğru (ve farklı) bir şey söylediği kanaatindeyim: Bir aslanın insan kavramlarını öğrenmesi ve bunları kullanması imkanı yok, bizim ise onları gözleyerek, onları inceleyerek, aslan olmanın keyfiyetini anlama imkanımız var. Neticede (eğer evrimsel bakıyorsak) aslanların eski insanların yaşantısına benzer bir hayatları var, avcılık yapıyorlar, yiyorlar, yatıyorlar, uyuyorlar, sürüleri var, eşleri var. Bunların hangisinin *insanlar tarafından anlaşılabilir* olduğunu anlamadım.

Şu söylenebilir: Aslanlar için benzerlikler var ama diyelim karıncalar konuşabilseydi, bizim kavramlarımızı kullanıp, kraliçeye nasıl bağlı olduklarını anlatamazdı. Bence bu da yanlış, zira, düşünün, etrafınızdaki herkes hem kardeşiniz, hem iş arkadaşınız, hem de aynı ülkenin vatandaşı. Bence böyle bir bağlılık, karıncanın yuvasına bağlılığına benzer.

Her ne kadar, evet, diyelim *cumhuriyet* kavramını bir karıncaya anlatmak mümkün değilse de, onların konuşma bilseler bize kendi kavramlarını anlatamayacakları doğru değil. Zaten tartışma bu da değil:

Konuşsaydı, nasıl anlatırdı? asıl soru, neyi neye benzeterek, hangi analogileri kullanarak?